

Балаганчик... політичний

«Президент вибирає» — театральна новинка полтавчан

Алла Підлужна

23 травня, 2017 - 11:42

■
■

П'єса «Президент вибирає» — третій твір молодого письменника Богдана Гнатюка, що має сценічне втілення. Дві інші п'єси — «Душа в засніженій фаті» та «Кафе “Республіка”» було поставлено у Києві, нещодавня прем'єра відбулась у Полтавському українському муздрамтеатрі ім. М. В. Гоголя.

Розпочавши свою літературну діяльність з прози, пронизливої новелістики, Богдан Гнатюк не зміг оминати театр, бо це мистецтво йому добре знайоме, адже він виріс у театральній родині: син відомого актора, співака, народного артиста України, актора Національного театру ім. І. Франка Анатолія Гнатюка.

Тематикою своєї драматургії Б. Гнатюк гостро відгукується на болючі теми сучасної дійсності. Як людина молода і небайдужа до проблем українських реалій, він прагне представити власне бачення того, що відбувається, охарактеризувати події, переплавити свої мистецькі осмислення у сценічні форми.

За жанром «Президент вибирає» — комедія. Наслідуючи класичну традицію, автор вирішує сміхом боротися із «вадами людства» і, треба сказати, робить це дотепно й безжально. Жанровий потенціал п'єси цілковито реалізує режисер-постановник Сергій Павлюк, він же автор музичного оформлення. Своїм сценічним вирішенням постановник, засобами яскравої театральності, підтверджує невтішний діагноз нашому часові. Фантазія режисера використовує мистецтво як збільшуваче скла, він «ставить»

його перед глядачами й вони змушені дивитися на гіпертрофовану фантасмагорію реальності. Глядачам, які прийшли до театру, щоб розрадитися й відволіктися від пекучих проблем, забути дійсність на цій виставі не вдасться. Хоча головний герой вистави президент Бернат не має впізнаваних ознак зовнішності представників українського вищого керівництва, окремі візуальні моменти, манера розмовляти й характерні жести дають виразні натяки на українських можновладців. Це відчуття підтримується й сценографією Олексія Вакарчука (він і художник по костюмах). Дія відбувається у помешканні Берната. Це квартира чи бункер? Скоріше, «мій дім — моя фортеця». Тут, з єдиним вікном у світ — екраном телевізора, в атмосфері псевдовишуканої модерновості й стилізації під античність, кричущим несмаком промовляє парадний портрет господарів, президента з дружиною, який пародійно нагадує про бажання колишніх українських високопосадовців бачити себе не менш як римськими імператорами.

За задумом режисера центральним елементом оформлення стає міні-бар у вигляді земної кулі. Ще одна така земна куля стоїть на авансцені, оточена спрямованими на неї дулами автоматів. Такою образною метафорою режисер говорить про прикмети, що стали ознакою сучасного світу. Наша зіпсута, абсурдна реальність — розум, затуманений алкоголем, і зброя, яка знищує народи й країни та має силу незаперечного аргументу. Побудована за принципом єдності дії, часу і місця, умовно вистава розповідає про один день із життя президента, та у цей період вміщується огляд принципу влади як такої.

С. Павлюк вирішує показати абсурд реальності з усіма асоціаціями, що виникають з природи театральної гри. Недарма автор п'єси вигадує конфлікт у протистоянні організацій під назвами «театр» і «контртеатр», які змагаються за вплив на президента. І хоча привід нібито досить серйозний — закон про сланцевий газ, який має підписати глава держави, агенти організацій надзвичайно комічні, це — коханки та дружина Президента. Звідси й народжується форма пародійного дійства. Усе потрапляє у вир фарсу. Гротескно насміхаються над мелодрамою, поганим театром, сусіднім кіномистецтвом, дешевою комедією, клоунадою... Карикатури смішать і лякають!

Центральну роль Президента виконує запрошений актор Національного театру ім. І. Франка Анатолій Гнатюк. Він чудово вписується в ансамбль гоголівців і демонструє високий клас виконавської майстерності. Яскравим комікуванням, калейдоскопічною низкою змінюваних психологічних станів свого героя, вигадливим пластичним малюнком А. Гнатюк являє первинну, лицедійську природу театру. Виникають виразні асоціації, керманич держави виглядає справжнім клоуном і маріонеткою. Актор чудово почувається у комедійному жанрі, він надзвичайно органічний, рухливий, смішний у пластичних знахідках, наприклад, у варіантах перехилиння чарки зі спиртним чи в умінні розпізнавати чиновників за ароматом перегару, динамічно переходить з одного стану в інший, «жонглює» ритмами перетворень. Точно відтворено риси характеру, притаманні Президенту, він — справжній хамелеон, верткий і завжди готовий до обману. А. Гнатюку в цьому образі вдається втілити риси багатьох одіозних класичних персонажів: Городничого, Хлестакова, Дон Жуана, денщика Шельменка, брутального Остапа Бендера, образи шаржованих фігур світових диктаторів, одне слово, створити узагальнений образ пройдисвіта.

Достойне свого Президента і його оточення. Абсурдність їхніх стосунків доведена до межі. Акторка Маргарита Томм у ролі дружини Аліди створює гротескний образ манірної першої леді, вона готова терпіти усі вибрики чоловіка заради грошей і впливу. У боротьбі використовуються аргументи шантажу, компромату. Коханка Емма (Ольга Чернявська) з'являється в образі Мерлін Монро. Акторка переконливо пародіює вишукану екранну білявку, сексуально й емоційно наспівуючи відоме: «Містере президенте!»... Дисонанс між зовнішнім виглядом і текстами, що промовляє Емма-Чернявська,

підсилює відчуття наявної абсурдності у стосунках між людьми у владі. Ще одна коханка Президента — спічрайтер Соня (Наталія Сизова). У цьому яскравому образі акторка поєднує вдавану ділову суворість із нестримною жіночою жагою до свого боса. Їхні дуетні сцени — справжня пластична еквілібристика у демонстрації взаємного потягу.

Мізансцени з'ясування стосунків жінок Президента під наглядом колоритного особистого охоронця Олега (Віталій Крапіва) перетворюються на метушливий балаган, натуральний театр абсурду. У такому протистоянні режисер прагне продемонструвати метафору протиріч різних течій театру. Театру, схожого на життя.

Візуальна картина балаганчика пластично вмотивована (режисер з пластики — Юрій Бусс), танцюють танго і реп, вигадливо рухаються, навмисно лицедіють, комікують, фехтують, «брязкають» зброєю, пістолети в руках героїв, наче іграшки. Знову прозорі проекції на сучасні теми сили зброї.

Шалений ритм з'ясування ситуації зі сланцевим газом сягає апогею, навіть єдине й світле, що було в житті у Президента — дочка Люсі (Юліана Терещук) і та виявляється вигаданим клоном і підісланим агентом контртеатру. Контрреволюції? КонтрМайдану?

Президент-Гнатюк зрештою вивільняється від впливу на себе, прощається зі своєю безвольністю, позбавляється шантажу угруповань, стає Людиною. Щоб промовити фінальний монолог, заради якого й замислювалася вистава. Відбувається рятувальне повернення з абсурду. Глядачі у збільшене скло побачили реальність, в якій живуть, жажнулися змовам і зрадам, на яких тримається влада, зрозуміли паралелі театру та держави, де блазні й клоуни грають провідні ролі. Так, театр відображає життя, та коли з реального життя роблять театр, руйнуються підвалини. Це тільки у театрі померлі герої у фіналі вистави піднімаються на поклон. У житті вбиті не встануть ніколи. Сучасне буття надзвичайно страшне. Сила театру в тому, що він може запропонувати глядачам спробувати подивитись на нього з погляду комедії. Пам'ятаєте притчу, коли оббирали народ? Плачуть, плачуть!... Вже нічого брати. О, сміються! Театр в усі часи, а особливо зараз, стверджує — сприймати дійсність, що нас оточує, можна вже лише зі сміхом, щоб не з'їхати з глузду... Остаточно.

Алла ПІДЛУЖНА, театрознавець, Полтава — Київ. Фото Ольги КОВАЛЕНКО